

PRAWA UCZNIA

MIKOŁAJ WOLANIN

PRAWA
UCZNIA

impuls
Kraków 2020

© Copyright by Mikołaj Wolanin, 2020

Recenzent:

prof. dr hab. Ewa Jarosz

Redakcja wydawnicza:

Magdalena Polek

Opracowanie typograficzne:

Anna Bugaj-Janczarska

Projekt okładki:

Anna M. Damasiewicz

Zdjęcie na okładce:

© gpointstudio | stock.adobe.com

Zdjęcie autora na okładce:

Eliza Hajdenrajch

ISBN 978-83-8095-895-1

Ofcyna Wydawnicza „Impuls”

30-619 Kraków, ul. Turniejowa 59/5

tel./fax: (12) 422 41 80, 422 59 47, 506 624 220

www.impulsofcyna.com.pl, e-mail: impuls@impulsofcyna.com.pl

Wydanie II poprawione, Kraków 2020

*Mojej przyszłej żonie,
którą być może już znam,
lecz nie wiem, że nią będzie,
lub którą dopiero poznam*

Spis treści

Wprowadzenie	9
Rozdział 1. Prawne uregulowania instytucji praw ucznia	11
Rozdział 2. Przysługujące uczniom prawa i ich analiza	15
2.1. Wstęp	15
2.2. Prawo do nauki	15
2.2.1. Obowiązek czy prawo do nauki?	19
2.2.2. Darmowa edukacja	25
2.2.3. Religia lub etyka	28
2.2.4. Wychowanie do życia w rodzinie	30
2.2.5. Język, historia, kultura i geografia mniejszości oraz język regionalny	31
2.2.6. Nakazanie uczniowi opuszczenia sali	33
2.2.7. Nieobecności, usprawiedliwienia, klasyfikacja i zastrzeżenia dotyczące ocen	33
2.2.8. Zawieszenie w prawach ucznia, przeniesienie i skreślenie z listy uczniów	37
2.3. Prawo do wzięcia udziału w konkursie	40
2.4. Prawo do uzyskania pomocy materialnej	42
2.4.1. Pomoc o charakterze socjalnym	42
2.4.2. Pomoc o charakterze motywacyjnym	44
2.4.3. Inna pomoc	47
2.5. Prawo do informacji i sprawiedliwej oceny	49
2.6. Prawo do rozwijania zainteresowań	51
2.7. Prawo do bezpieczeństwa, wiedzy o bezpieczeństwie i uzyskania pomocy	55
2.7.1. Prawo do bezpieczeństwa	55
2.7.2. Prawo do wiedzy o bezpieczeństwie	61
2.7.3. Prawo do uzyskania pomocy medycznej i psychologicznej	62

2.8. Prawo do skonsumowania ciepłego posiłku	66
2.9. Prawo do swobody wypowiedzi, myśli, sumienia i wyznania	67
2.9.1. Swoboda wypowiedzi	67
2.9.2. Swoboda myśli, sumienia i wyznania	69
2.10. Prawo do prywatności	71
2.11. Prawo do czasu wolnego (właściwej organizacji życia szkolnego)	73
2.12. Prawa wynikające z godności ludzkiej	74
2.13. Prawo do angażowania się w życie szkoły	76
2.14. Prawo do złożenia skargi	78
Rozdział 3. Wiedza uczniów o przysługujących im prawach oraz poczucie ich przestrzegania	81
3.1. Stan badań	81
3.2. Metodologia badań własnych	88
3.3. Wyniki badań i wnioski	89
Zakończenie	103
Bibliografia	105
Spis tabel	111

Wprowadzenie

Uczniowie mają swoje prawa i obowiązki, które gwarantuje im prawo oświatowe. Co jednak ważne, nie ma jednego ustawowego czy określonego w rozporządzeniu ministra ds. edukacji katalogu tychże praw. To stało się pobudką do napisania niniejszej monografii. Ma ona na celu zebranie w jednej publikacji praw ucznia, które są (lub mają być) powszechnie respektowane w polskich szkołach.

Autor jako urodzony w lipcu 2002 r. uczeń II klasy liceum (w chwili ukazania się książki) na co dzień styka się z opisywaną tematyką, od lat się też nią interesuje, czego dowodzi nota biograficzna zamieszczona na okładce książki. Ma w związku z tym nadzieję dawać rękojmię biegłości w zakresie praw ucznia.

Publikacja jest adresowana przede wszystkim do uczniów. Jej lektura ma im uświadamiać przysługujące im prawa. Treści dla siebie znajdują w niej również nauczyciele, dyrektorzy szkół oraz wszyscy inni zainteresowani omawianą problematyką. Z powodzeniem z opracowania mogą korzystać naukowcy badający instytucję praw dziecka, dzieci bowiem są też najczęściej uczniami.

W monografii konsekwentnie wykorzystywany jest obowiązujący we wrześniu 2019 r. porządek prawny. Autor przedstawia także jednak niektóre przepisy dla np. gimnazjów czy zasadniczych szkół zawodowych, formalnie zlikwidowanych z dniem 31 sierpnia 2019 r. Ma to służyć pokazaniu, jakie akty mówiły o prawach ucznia w trzyetapowym systemie edukacji. Należy ponadto pamiętać, że zapewne podobne przepisy znajdują się w aktach wykonawczych dla np. ośmioletnich szkół podstawowych (nie wszystkie zostały jeszcze ogłoszone).

Kolejne wątki rozważań zostały opatrzone odesłaniami do odpowiednich przepisów prawnych regulujących kwestie, o których była mowa. Ma to pozwolić czytelnikowi na zweryfikowanie prezentowanych informacji,

jak również umożliwić mu powoływanie się w pismach lub dyskusjach na konkretny przepis, a nie wyłącznie na monografię. Czasem jednak cytowane są konkretne zapisy. Dzieje się tak wtedy, gdy niezbędne jest podanie literalnego brzmienia przepisu, pozwalającego lepiej wyjaśnić dane zagadnienie.

Rozdział 1. Prawne uregulowania instytucji praw ucznia

Prawa ucznia ujmuje Konwencja o prawach dziecka przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526), choć nie dzieje się to wprost. Nie ma aktu międzynarodowego, który skupiałby się wyłącznie na prawach ucznia. To jest jednak konwencja dotycząca dzieci, a to właśnie one najczęściej chodzą do szkół (choć niewyłącznie, bo uczniowie pełnoletni nie są uznawani przez art. 1 Konwencji za dzieci, a prawa ucznia nadal im przysługują). Dlatego też Konwencja ustanawia m.in. prawo dzieci do nauki, informacji, prywatności czy swobody myśli, sumienia i wyznania, które są równocześnie prawami uczniów. Poza tym o prawach ucznia mówi kilka innych aktów prawnych, najczęściej dotyczących dzieci. Ich konkretne przepisy są przytaczane w następnym rozdziale monografii, wobec czego bezcelowe jest umieszczanie ich tutaj.

O prawach ucznia traktują ponadto akty krajowe. W art. 98 ust. 1 pkt 17 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2019 poz. 1148 ze zm.) czytamy:

Statut szkoły zawiera w szczególności: [...] prawa i obowiązki uczniów, w tym przypadki, w których uczeń może zostać skreślony z listy uczniów szkoły, a także tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia.

Podobny zapis można znaleźć w kilkukrotnie zmienianym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. 2001 nr 61 poz. 624 ze zm.)¹. Zgodnie z § 16b ust. 1 w załączniku nr 2 (dotyczącym ramowego statutu szkoły podstawowej):

---

¹ Załączniki do rozporządzenia (każdy obowiązywał w innym typie szkoły) traciły swą moc prawną wraz z likwidacją placówek danego typu, co wynika z art. 364 ustawy z dnia

1. Statut szkoły określa prawa ucznia, z uwzględnieniem w szczególności praw zawartych w Konwencji o prawach dziecka, oraz tryb składania skarg w przypadku naruszenia praw ucznia.

Dokładnie takie same przepisy ujęto w kolejnych załącznikach: w § 18b w załączniku nr 3 (charakteryzującym ramowy statut gimnazjum), w § 19 w załączniku nr 4 (dotyczącym liceum ogólnokształcącego), w § 19 w załączniku nr 5 (przeznaczonym dla zniesionych ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw, Dz.U. 2011 nr 205 poz. 1206 – liceów profilowanych), w § 20 w załączniku nr 5a (określającym ramowy statut technikum), w § 21 w załączniku nr 5b (odnoszącym się do zasadniczych szkół zawodowych) itd. Tożsamy zapis znalazł się w uregulowaniach dla szkół i placówek artystycznych (zob. § 18 pkt 1 załącznika nr 1 i § 12 załącznika nr 2 do rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 listopada 2014 r. w sprawie ramowych statutów publicznych szkół i placówek artystycznych, Dz.U. 2014 poz. 1646). Przepisy w omówionym zakresie nie powinny się jednak zmienić w aktach wykonawczych przeznaczonych dla nowych typów szkół. Należy bowiem zauważyć, że § 9 pkt 3 załącznika nr 2 (określającego ramowy statut centrum kształcenia zawodowego) do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2019 r. w sprawie ramowych statutów: publicznej placówki kształcenia ustawicznego oraz publicznego centrum kształcenia zawodowego (Dz.U. 2019 poz. 320; weszło w życie 1 września 2019 r.) stanowi:

Statut centrum określa: [...] prawa uczniów, słuchaczy i młodocianych pracowników, z uwzględnieniem praw zawartych w Konwencji o prawach dziecka, przyjętej dnia 20 listopada 1989 r. w Nowym Jorku (Dz.U. z 1991 r. poz. 526, z 2000 r. poz. 11 oraz z 2013 r. poz. 677), oraz tryb składania skarg w przypadku naruszenia ich praw.

Jak można łatwo zauważyć, przepis ten brzmi dokładnie tak samo jak jego odpowiedniki w wydanych wcześniej rozporządzeniach.

W przytoczonych przepisach minister odwołuje się do aktów prawa międzynarodowego. Jasno zobowiązuje on organ tworzący statut szkoły do czerpania z bogactwa praw ucznia określonych w Konwencji o prawach

---

14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 60 ze zm.). Na przykład załącznik nr 5b przestał obowiązywać, gdyż nie istnieją już zasadnicze szkoły zawodowe.

dziecka (konkretne przepisy nie będą przywoływane w tym rozdziale, lecz w dalszej części wywodu). Należy jednak zaznaczyć, że nie jest to jedyne odwołanie w aktach prawa oświatowego do dokumentów ponadnarodowych. Już preambuła Prawa oświatowego wskazuje kilka z nich:

Oświata w Rzeczypospolitej Polskiej stanowi wspólne dobro całego społeczeństwa; kieruje się zasadami zawartymi w Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, a także wskazaniem zawartymi w Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka, Międzynarodowym Pakcie Praw Obywatelskich i Politycznych oraz Konwencji o Prawach Dziecka. Nauczanie i wychowanie – respektując chrześcijański system wartości – za podstawę przyjmuje uniwersalne zasady etyki. Kształcenie i wychowanie służy rozwijaniu u młodzieży poczucia odpowiedzialności, miłości Ojczyzny oraz poszanowania dla polskiego dziedzictwa kulturowego, przy jednoczesnym otwarciu się na wartości kultur Europy i świata. Szkoła winna zapewnić każdemu uczniowi warunki niezbędne do jego rozwoju, przygotować go do wypełniania obowiązków rodzinnych i obywatelskich w oparciu o zasady solidarności, demokracji, tolerancji, sprawiedliwości i wolności.

Poza tym Prawo oświatowe daje w art. 85 ust. 5 samorządowi uczniowskiemu prawo do przedstawiania radzie szkoły lub placówki (jeśli istnieje), radzie pedagogicznej oraz dyrektorowi wniosków i opinii dotyczących wszystkich spraw szkoły, a w szczególności realizacji sześciu „podstawowych praw ucznia”², takich jak:

- 1) prawo do zapoznawania się z programem nauczania, z jego treścią, celem i stawianymi wymaganiami;
- 2) prawo do jasnej i umotywowanej oceny postępów w nauce i zachowaniu;
- 3) prawo do organizacji życia szkolnego, umożliwiające zachowanie właściwych proporcji między wysiłkiem szkolnym a możliwością rozwijania i zaspokajania własnych zainteresowań;
- 4) prawo redagowania i wydawania gazety szkolnej;
- 5) prawo organizowania działalności kulturalnej, oświatowej, sportowej oraz rozrywkowej zgodnie z własnymi potrzebami i możliwościami organizacyjnymi w porozumieniu z dyrektorem;
- 6) prawo wyboru nauczyciela pełniącego rolę opiekuna samorządu.

---

² Zgodnie z art. 85 ust. 2 Prawa oświatowego w skład samorządu uczniowskiego wchodzi wszyscy uczniowie, dlatego prawo do egzekucji tego przepisu należy przyznać raczej organowi samorządu do tego powołanemu.

Bibliografia

Piśmiennictwo

- Czyż E. (2017), *Prawa i obowiązki ucznia w statutach szkolnych*, „Dziecko Krzywdzone. Teoria, badania, praktyka”, t. 16, nr 2.
- Dyrdół M. (2013), *Prawa ucznia: wiedza, opinie i doświadczenia gimnazjalistów. Badania własne*, „Kultura – Społeczeństwo – Edukacja”, t. 3, nr 1.
- Główny Urząd Statystyczny (2016), *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2015/2016*, Warszawa, https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5488/1/11/1/oswiata_i_wychowanie.pdf [dostęp: 7 sierpnia 2019].
- Herbst M., Sobotka A. (2014), *Mobilność społeczna i przestrzenna w kontekście wyborów edukacyjnych*, Warszawa, <http://produkty.ibe.edu.pl/docs/raporty/ibe-raport-mobilnosc-spoeczna-i-przestrzenna-wybory-edukacyjne.pdf> [dostęp: 9 grudnia 2019].
- Jakubowska J., Nowak D. (oprac.) (2006), *Prawa ucznia w szkole. Przestrzeganie wybranych praw ucznia na podstawie badań przeprowadzonych w szkołach województwa dolnośląskiego*, Wrocław, <https://www.kuratorium.wroclaw.pl/okno/541.pdf> [dostęp: 17 grudnia 2019].
- Korkoya E. (b.d.), *Convention on the Rights of the Child: Would Ratification Impact American Kids?*, <http://blogs.law.unc.edu/ncilj/2015/11/03/convention-on-the-rights-of-the-child-would-ratification-impact-american-kids> [dostęp: 7 sierpnia 2019].
- Kowalski M.W., Jasiński M. (2006), *Prawa ucznia w szkole. Przestrzeganie wybranych praw ucznia na podstawie badań. Analiza ogólnopolska*, Warszawa, http://www.rada.adamos.pl/pdf/prawa_ucznia_w_szkole.pdf [dostęp: 16 grudnia 2019].
- Mason S.P., Cohen C.P. (2006), *Dzieci w prawie do edukacji* [w:] S. Hart, C.P. Cohen, M.F. Erickson, M. Flekkøy (red.), *Prawa dzieci w edukacji*, tłum. S. Pikiel, Gdańsk.

- Ośrodek Rozwoju Polskiej Edukacji za Granicą (b.d.), *Szkoły polskie*, <http://orpeg.pl/index.php/szkolynaswiecie/skolne-punkty-konsultacyjne> [dostęp: 1 marca 2020].
- Regulamin (2019), <https://www.facebook.com/legal/terms> [dostęp: 9 grudnia 2019].
- Socha E. (2007), *Prawa ucznia w szkole*, „Nauczyciel i Szkoła”, nr 1–2(34–35).
- Statutawka (b.d.), <https://www.facebook.com/groups/statutawka> [dostęp: 9 grudnia 2019].
- Szczepaniak W. (2019), *Coraz więcej dzieci doświadcza kryzysów psychicznych*, <https://zdrowie.pap.pl/psyche/coraz-wiecej-dzieci-doswiadcza-kryzysow-psychicznych> [dostęp: 16 listopada 2019].
- Szwed A. (2018), *Stypendia ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania, za wybitne osiągnięcia edukacyjne, w roku szkolnym 2017/2018*, <https://www.gov.pl/web/edukacja/stypendia-za-wybitne-osiagniecia-edukacyjne-w-roku-szkolnym-20172018> [dostęp: 1 marca 2020].
- Umarłe Statuty – o prawach ucznia (b.d.), <https://www.facebook.com/groups/statutawka.oryginalna> [dostęp: 9 grudnia 2019].
- United Nations Human Rights Office of the High Commissioner (b.d.), *Status of Ratification Interactive Dashboard: Convention on the Rights of the Child*, <http://indicators.ohchr.org> [dostęp: 7 sierpnia 2019].
- United Nations Treaty Collection (b.d.), *Status of Treaties: Convention on the Rights of the Child*, https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=IV-11&chapter=4&clang=_en [dostęp: 7 sierpnia 2019].
- Walc W. (2006), *Prawa dziecka w polskiej szkole* [w:] B. Muchacka (red.), *Szkoła w nauce i praktyce edukacyjnej*, t. 2, Kraków.
- Zakościelna A. (2013), *Stypendia*, <https://www.gov.pl/web/edukacja/stypendia> [dostęp: 2 listopada 2019].

Akty prawne

- Deklaracja praw dziecka, uchwalona przez Zgromadzenie Ogólne ONZ w dniu 20 listopada 1959 r. [rezolucja 1386 (XIV), A/RES/14/1386].
- Europejska konwencja o wykonywaniu praw dzieci, sporządzona w Strasburgu dnia 25 stycznia 1996 r. (Dz.U. 2000 nr 107 poz. 1128).
- Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz.U. 1997 nr 78 poz. 483).
- Konwencja o prawach dziecka, przyjęta przez Zgromadzenie Ogólne Narodów Zjednoczonych dnia 20 listopada 1989 r. (Dz.U. 1991 nr 120 poz. 526).

- Międzynarodowy pakt praw gospodarczych, społecznych i kulturalnych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 169).
- Międzynarodowy pakt praw obywatelskich i politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku dnia 19 grudnia 1966 r. (Dz.U. 1977 nr 38 poz. 167).
- Powszechna deklaracja praw człowieka, uchwalona 10 grudnia 1948 r. przez Zgromadzenie Ogólne Organizacji Narodów Zjednoczonych [rezolucja nr 217A (III)], http://www.unesco.pl/fileadmin/user_upload/pdf/Powszechna_Deklaracja_Praw_Czlowieka.pdf [dostęp: 1 marca 2020].
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 kwietnia 1992 r. w sprawie warunków i sposobu organizowania nauki religii w publicznych przedszkolach i szkołach (Dz.U. 1992 nr 36 poz. 155 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 sierpnia 1999 r. w sprawie sposobu nauczania szkolnego oraz zakresu treści dotyczących wiedzy o życiu seksualnym człowieka, o zasadach świadomego i odpowiedzialnego rodzicielstwa, o wartości rodziny, życia w fazie prenatalnej oraz metodach i środkach świadomej prokreacji zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego (Dz.U. 2014 poz. 395 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 maja 2001 r. w sprawie ramowych statutów publicznego przedszkola oraz publicznych szkół (Dz.U. 2001 nr 61 poz. 624 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. 2015 poz. 843 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 3 sierpnia 2017 r. w sprawie oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy w szkołach publicznych (Dz.U. 2017 poz. 1534).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 sierpnia 2017 r. w sprawie przypadków, w których do publicznej lub niepublicznej szkoły dla dorosłych można przyjąć osobę, która ukończyła 16 albo 15 lat, oraz przypadków, w których osoba, która ukończyła ośmioletnią szkołę podstawową, może spełniać obowiązek nauki przez uczęszczanie na kwalifikacyjny kurs zawodowy (Dz.U. 2017 poz. 1562).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki (Dz.U. 2017 poz. 1569).

- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 9 sierpnia 2017 r. w sprawie zasad organizacji i udzielania pomocy psychologiczno-pedagogicznej w publicznych przedszkolach, szkołach i placówkach (Dz.U. 2017 poz. 1591 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 18 sierpnia 2017 r. w sprawie warunków i sposobu wykonywania przez przedszkola, szkoły i placówki publiczne zadań umożliwiających podtrzymywanie poczucia tożsamości narodowej, etnicznej i językowej uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych oraz społeczności posługującej się językiem regionalnym (Dz.U. 2017 poz. 1627).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 26 lipca 2018 r. w sprawie typów szkół i placówek, w których nie tworzy się samorządu uczniowskiego (Dz.U. 2018 poz. 1498 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2019 r. w sprawie ramowych statutów: publicznej placówki kształcenia ustawicznego oraz publicznego centrum kształcenia zawodowego (Dz.U. 2019 poz. 320).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 29 stycznia 2002 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad (Dz.U. 2002 nr 13 poz. 125 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 31 grudnia 2002 r. w sprawie bezpieczeństwa i higieny w publicznych i niepublicznych szkołach i placówkach (Dz.U. 2003 nr 6 poz. 69 ze zm.).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 4 października 2011 r. w sprawie organizacji oraz sposobu przeprowadzania konkursów, turniejów i olimpiad dla uczniów publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz.U. 2011 nr 224 poz. 1346).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 5 listopada 2014 r. w sprawie ramowych statutów publicznych szkół i placówek artystycznych (Dz.U. 2014 poz. 1646).
- Rozporządzenie Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego z dnia 30 października 2017 r. w sprawie warunków i trybu udzielania zezwoleń na indywidualny program lub tok nauki oraz organizacji indywidualnego programu lub toku nauki w szkołach artystycznych realizujących wyłącznie kształcenie artystyczne (Dz.U. 2017 poz. 2058).
- Rozporządzenie Ministra Obrony Narodowej z dnia 20 sierpnia 2019 r. w sprawie określenia szkół i placówek, w których uczniowie mogą otrzymać niektóre świadczenia (Dz.U. 2019 poz. 1617).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 14 czerwca 2005 r. w sprawie stypendiów Prezesa Rady Ministrów, ministra właściwego do spraw oświaty

- i wychowania oraz ministra właściwego do spraw kultury i ochrony dziedzictwa narodowego (Dz.U. 2005 nr 106 poz. 890 ze zm.).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 11 lipca 2018 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz.U. 2018 poz. 1358).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 31 lipca 2018 r. w sprawie wysokości dochodu rodziny albo dochodu osoby uczącej się stanowiących podstawę ubiegania się o zasiłek rodzinny i specjalny zasiłek opiekuńczy, wysokości świadczeń rodzinnych oraz wysokości zasiłku dla opiekuna (Dz.U. 2018 poz. 1497).
- Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 5 lutego 2019 r. w sprawie realizacji modułu 3 wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” dotyczącego wspierania w latach 2019–2023 organów prowadzących publiczne szkoły podstawowe w zapewnieniu bezpiecznych warunków nauki, wychowania i opieki przez organizację stołówek i miejsc spożywania posiłków (Dz.U. 2019 poz. 267).
- Uchwała nr 160 Rady Ministrów z dnia 20 grudnia 2016 r. w sprawie programu kompleksowego wsparcia dla rodzin „Za życiem” (M.P. 2016 poz. 1250).
- Uchwała nr 140 Rady Ministrów z dnia 15 października 2018 r. w sprawie ustanowienia wieloletniego rządowego programu „Posiłek w szkole i w domu” na lata 2019–2023 (M.P. 2018 poz. 1007).
- Ustawa z dnia 25 lutego 1964 r. – Kodeks rodzinny i opiekuńczy (Dz.U. 2017 poz. 682 ze zm.).
- Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny (Dz.U. 2019 poz. 1145 ze zm.).
- Ustawa z dnia 17 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (Dz.U. 2019 poz. 1438).
- Ustawa z dnia 21 listopada 1967 r. o powszechnym obowiązku obrony Rzeczypospolitej Polskiej (Dz.U. 2019 poz. 1541).
- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz.U. 2019 poz. 1481).
- Ustawa z dnia 7 stycznia 1993 r. o planowaniu rodziny, ochronie płodu ludzkiego i warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz.U. 1993 nr 17 poz. 78 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U. 2018 poz. 1600 ze zm.).
- Ustawa z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz.U. 2019 poz. 1429).
- Ustawa z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (Dz.U. 2018 poz. 2220 ze zm.).

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz.U. 2019 poz. 1507 ze zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (Dz.U. 2018 poz. 1265 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. 2019 poz. 1148 ze zm.).
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. 2017 poz. 60 ze zm.).
- Ustawa z dnia 27 października 2017 r. o finansowaniu zadań oświatowych (Dz.U. 2017 poz. 2203 ze zm.).
- Ustawa z dnia 12 kwietnia 2019 r. o opiece zdrowotnej nad uczniami (Dz.U. 2019 poz. 1078).

Orzeczenia i uchwały sądowe

- Uchwała Sądu Najwyższego z dnia 18 października 1995 r., III AZP 28/95, OSNP 1996/11/149.
- Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 15 października 2010 r., I OSK 1061/10, LEX nr 744921.
- Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 9 listopada 2001 r., III RN 149/00, OSNP 2002/7/153.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Gliwicach z dnia 6 czerwca 2013 r., IV SA/Gl 721/12, LEX nr 1345130.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 11 czerwca 2012 r., II SA/Wa 483/12, LEX nr 1230648.
- Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 16 listopada 2012 r., II SA/Wa 1234/12, LEX nr 1249062.

Spis tabel

Tabela 1. Absolwenci według poszczególnych typów szkół (w tys. osób)	23
Tabela 2. Badani według płci	90
Tabela 3. Badani według wieku	90
Tabela 4. Badani według rodzajów miejscowości, w których znajduje się ich szkoła	91
Tabela 5. Osoba, która w największym stopniu przyczyniła się do zdobycia przez respondenta wiedzy o prawach ucznia	92
Tabela 6. Przestrzeganie w szkole praw ucznia (jako ogółu)	92
Tabela 7. Częstotliwość łamania prawa do nauki	94
Tabela 8. Częstotliwość łamania prawa do informacji	95
Tabela 9. Częstotliwość łamania prawa do czasu wolnego	96
Tabela 10. Częstotliwość łamania prawa do szacunku i godności	96
Tabela 11. Częstotliwość łamania prawa do wolności myśli, sumienia i wyznania	97
Tabela 12. Częstotliwość łamania prawa do wolności słowa	98
Tabela 13. Częstotliwość łamania prawa do bezpieczeństwa	99
Tabela 14. Częstotliwość łamania prawa do sprawiedliwej oceny	100
Tabela 15. Podmioty łamiące prawa ucznia zdaniem respondentów	101